

Eduardo Escot Bocanegra, Ανδαλουσιάνος ελευθεριακός που μεταφέρθηκε στο ναζιστικό στρατόπεδο Μαουτχάουζεν

Ángel del Río*

Ο Eduardo Escot γεννήθηκε στις 16 Δεκεμβρίου 1919 στην Olivera στις ορεινές περιοχές πάνω από το Cadiz (Κάδιξ) της Ισπανίας, σε μια "πολύ φτωχή και αναλφάβητη" οικογένεια. Αλλά αυτές οι συνθήκες τις οποίες μοιράζονταν όλοι σχεδόν οι κάτοικοι του αγροτικού χωριού Olivera, μην μπορώντας να εκπληρώσουν ακόμα και τις πιο βασικές πολιτιστικές ανάγκες, δεν εμπόδισαν τον μαθητή Eduardo να επιδείξει μεγάλη όρεξη για σπουδές.

"Άρχισα να μαθαίνω την τέχνη του υποδηματοποιού αλλά πάντα είχα αυτή την τεράστια όρεξη να μελετώ όσο μπορώ. Πήρα μαθήματα από έναν πολύ ενδιαφέροντα δάσκαλο με το όνομα Don José Serúveda. Ο άνθρωπος αυτός έδινε νυχτερινά μαθήματα και εκτελέστηκε την ίδια μέρα που τα στρατεύματα του Φράνκο μπήκαν στην Olivera. Αυτό συνέβη κοντά στο μέρος όπου ζούσε. Υπήρχε και ένας άλλος δάσκαλος που εκτελέστηκε επίσης. Έτσι και οι δύο δάσκαλοι που είχα στο σχολείο εκτελέστηκαν".

Ο δεύτερος δάσκαλος στον οποίο αναφέρεται ο Eduardo ήταν ο Antonio Juarino. Όπως και ο συνάδελφός του, ήταν μέλος της Ρεπουμπλικανής Αριστεράς (Izquierda Republicana). Το τοπικό περιστατικό δεν ήταν τυχαίο, γιατί, καθώς η στρατιωτική εξέγερση εξαπλώθηκε, οι εκπαιδευτικοί αποδείχτηκαν μια από τις κύριες ομάδες που έπρεπε να κατασταλούν.

"Το δικαίωμα στη μάθηση και την ανθρώπινη και πνευματική ανάπτυξη ήταν ένα από τα βασικά αιτήματα των προοδευτικών οργανώσεων που είχαν σημειώσει αρκετή πρόοδο στις περιοχές γύρω από το Cadiz από τα τέλη του 19ου αιώνα. Η κοινωνική αλλαγή που περιμέναμε ξεκίνησε από τον εαυτό μας. Από την άποψη αυτή, η εκπαίδευση ήταν το πιο αποτελεσματικό όπλο ενάντια στη φτώχεια στην οποία παγιδεύτηκε μεγάλο μέρος του πληθυσμού της Ανδαλουσίας". Ο Eduardo Escot αντιπροσώπευε επάξια την κατηγορία αυτή των αυτοδίδακτων και κοινωνικά αφοσιωμένων ατόμων από νεαρή ηλικία, όπως περιγράφεται τόσο ανάγλυφα από τον Juan Díaz Del Moral, μεταξύ άλλων, στην αναντικατάστατη Ιστορία της Ανδαλουσιανής Αγροτικής Αναταραχής (*History of Andalusian Peasant Agitation*). Άτομα με τεράστια αίσθηση ανθρώπινης αξιοπρέπειας, άτομα που διάλεξαν να παραμείνουν σε πολλά χωριά της Ανδαλουσίας εμφορούμενα από το ελευθεριακό ιδεώδες.

"Στην ηλικία των 15 και 16 διαβάζα ήδη τα έργα του Victor Hugo στο σπίτι μου στο χωριό ... Και σε αυτή την ηλικία, κάθε βράδυ στο σπίτι, στην κουζίνα του σπιτιού των γονιών μου διάβαζα τις εφημερίδες ενώ τουλάχιστον 15 άλλοι άνθρωποι άκουγαν".

Ο Eduardo ανέπτυξε απο νωρίς κοινωνική συνείδηση. Ο πόνος και η φτώχεια της οικογενείας και του άμεσου περιβάλλοντός του τον έκαναν να τα θεωρήσει απαράδεκτα και μη απαραίτητα στοιχεία της ανθρώπινης υπόστασης. "Το Olivera ήταν ένα χωριό που το μάστιζε η φτώχεια, όπου θα μπορούσατε να φάτε μόνο τσιμπούρια. Έτσι εξεγέρθηκα κατά της εξευτελιστικής φτώχειας στο χωριό. Οι ιδέες ήρθαν αργότερα. Με πέταξαν έξω από το εργαστήριο του τσαγκάρη, όπου ήμουν μαθητευόμενος, επειδή ήμουν επαναστάτης".

Αυτές ήταν οι περιστάσεις που οδήγησαν στην ένταξή του στη CNT την άνοιξη του 1936. Σε εκείνο το σημείο είχε την ευκαιρία να γνωρίσει έναν εξέχοντα αναρχοσυνδικαλιστή ηγέτη που ενέπνευσε τον βαθύτατο θαυμασμό του. Αυτός ήταν ο Ángel Pestaña, βετεράνος της CNT και ιδρυτής του Συνδικαλιστικού Κόμματος. Τον Pestaña τον είδε δύο φορές σε μια ομιλία που έδωσε στην Olivera σε σχέση με την προεκλογική εκστρατεία του Λαϊκού Μετώπου τον Φεβρουάριο του 1936 και πάλι στη Σεβίλλη, μερικούς μήνες αργότερα, σε μια συγκέντρωση στην αρένα, μαζί με άλλους κορυφαίους αναρχοσυνδικαλιστές ομιλητές. Παρά το νεαρό της ηλικίας του, ο Eduardo υπηρέτησε στην τοπική επιτροπή άμυνας που σχηματίστηκε την ίδια μέρα που ο στρατός επαναστάτησε ενάντια στην κυβέρνηση της δημοκρατίας.

"Ήμουν δεκαέξι και μισό όταν άρχισε η εξέγερση, αλλά, παρ' όλα αυτά, σε ηλικία δεκαέξι και μισό, από τις 17 Ιουλίου, όταν ξέσπασε, βρισκόμουν στην επιτροπή άμυνας του χωριού. Ήμουν παρών στη συνάντηση με τον δήμαρχο της Olivera, κ. José María Sánchez Reviriego, ρεπουμπλικάνο, για να αποφασίσουμε τι πρέπει να γίνει για την εξέγερση και, ακόμη και όταν συναθροιστήκαμε εκεί, ο διοικητής της Πολιτοφυλακής έκανε τηλεφωνική κλήση και είπε στον δήμαρχο. "Κοιτάξτε, πρόκειται να τοποθετήσω τα στρατεύματά μου σε στρατηγικές θέσεις ως μέτρο ασφαλείας". Και, αφού έκλεισε, μας κοίταξε και είπε: "Όχι, όχι ... όχι στρατεύματα. Δεν θέλω να βλέπω στρατεύματα". Παρά τις εντολές του δημάρχου, όμως, πυροβολώντας στον αέρα.

Σημειώθηκαν κάποιοι πυροβολισμοί. Τρεις έπεσαν στην πλευρά μας. Φαίνεται ότι η Πολιτοφυλακή είχε έναν ή δύο τραυματίες, δεν μπορώ να είμαι βέβαιος. Δύο άνθρωποι έπεσαν νεκροί δίπλα μου και απέφευγα τις σφαίρες, έφυγα, έφυγα από τους πυροβολισμούς.

Στις εργατικές συνοικίες τους κρατούσαμε για λίγες μέρες, αλλά στη συνέχεια έπρεπε να φύγουμε. Κρύφτηκα σε ένα μικρό αγρόκτημα στα βουνά για επτά ημέρες μαζί με έναν σοσιαλιστή φίλο από την Olivera πριν καταφύγουμε στη Ronda".

Η κατάσταση στην οροσειρά του Cadiz ήταν πολύ ρευστή, καθώς οι περισσότερες θέσεις βρίσκονταν υπό τον έλεγχο της Εθνικής Φρουράς που στήριζε τους αντάρτες. Ωστόσο, η δημοκρατική φάλαγγα που ξεκίνησε από τη Ronda, τους δημιούργησε μια κάποια πίεση, καταφέροντας να υπερκεράσει την Olivera για λίγες ώρες στις 27 Ιουλίου, με αποτέλεσμα να προξενήσει ένδεκα απώλειες στους αντάρτες. Την επόμενη μέρα, η φασιστική φάλαγγα του Gómez Zamacoila εισήλθε στο χωριό. Εγκαινίασε μια περίοδο τρομοκρατίας που κράτησε αρκετές ημέρες και οδήγησε σε 95 θανάτους (όπως έχει καταγραφεί έως τώρα) από την πλευρά των δημοκρατικών.

Στο Ronda ο Eduardo Escot εντάχθηκε στη Φάλαγγα «Ascaso» με επικεφαλής τον φίλο του Manuel Mora Torres, μέλος της CNT της Σεβίλλης, που επιχειρούσε σε διάφορες τοποθεσίες στα ορεινά. Από εκεί μετακινήθηκε στη Μάλαγα από όπου πήρε την περιφήμη "διαδρομή" που χρησιμοποίησαν δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι για να περάσουν κατά μήκος της εθνικής οδού προς την Αλμερία υπό συνεχή βομβαρδισμό από τη γη, τη θάλασσα και τον αέρα από τους αντάρτες στρατιωτικούς και τους Ιταλούς και Γερμανούς συμμάχους τους. Στη συνέχεια εντάχθηκε ως υπολοχαγός στο 598ο Τάγμα των Διεθνών Ταξιαρχιών υπό τη διοίκηση του φίλου του Manuel Mora Torres. Πέρασε λίγους μήνες στη Μαδρίτη παρακαλουθώντας μαθήματα στη Στρατιωτική Ακαδημία Palacio Real. Στη συνέχεια, τοποθετήθηκε στο μέτωπο της Jarama και έπειτα στον αυτοκινητόδρομο Extremadura. Οι τελευταίες του επιχειρήσεις ήταν στα μέτωπα της Αραγονίας και της Καταλονίας. Τον Φλεβάρη του 1939 διέσχισε τα γαλλικά σύνορα προς την εξορία μαζί με μια τεράστια φάλαγγα ανυπόμονων ανδρών και γυναικών. "Η υποδοχή που λάβαμε κατά την είσοδο στη Γαλλία ήταν τρομακτική».

Το στρατόπεδο συγκέντρωσης Barcarès ήταν εκεί όπου τοποθετήθηκε ο ίδιος για αρκετούς μήνες μέχρι να προσληφθεί στις αλλοδαπές εταιρείες εργασίας (Foreign Labour Companies). Έρχεται όμως η γερμανική εισβολή στη Γαλλία τον Ιούνιο του 1940, και όλοι όσοι εργάζονταν με την εταιρεία του Eduardo βρέθηκαν πολύ σύντομα υπό αιχμαλωσία στην πόλη του Belfort. Αφού πέρασε πολλούς μήνες ως αιχμάλωτος πολέμου στο Stalag XI-D, κοντά στο Αμβούργο, στις 27 Ιανουαρίου 1941 απελάθηκε στην Αυστρία και το Μαουτχάουζεν, γνωστό ως "ισπανικό στρατόπεδο". Εκεί δόθηκε του ο αριθμός 5151 που ράφτηκε στη στολή που έχει διασωθεί. Αρκετούς μήνες ταλαιπωρήθηκε ο Eduardo στα περιβόητα λατομεία του κεντρικού στρατοπέδου του Μαουτχάουζεν, σκηνή των πιο σκληρών βασανιστηρίων υπό τον συνεχή εκφοβισμό των SS από όπου αρκετοί άνθρωποι τερμάτισαν τη ζωή τους στα κρεματόρια. Το καλοκαίρι του 1941, ο Eduardo μεταφέρθηκε στο Bretstein, όπου όλοι οι κρατούμενοι ήταν Ισπανοί. Βρισκόμενοι σε μια βου-

νοπλαγιά στην Αυστριακή Στυρία, μακριά από το μητροπολιτικό στρατόπεδο, ο Eduardo Escot και άλλοι διακόσιοι Ισπανοί υπήκοοι έπρεπε να εργάζονται σε άθλιες συνθήκες εξαιτίας των χαμηλών θερμοκρασιών και των άθλιων συσσιτίων, για την κατασκευή ενός αυτοκινητόδρομου στις Άλπεις. Ένα χρόνο μετά, στάλθηκε να εργασθεί στο Steyr, όπου κατασκευάζονταν αυτοκίνητα για το Τρίτο Ράιχ. Η φυσική του κατάσταση είχε χειροτερεύσει σημαντικά, όπως και εκείνη των περισσότερων απελαθέντων, έτσι ώστε ζύγιζε μόλις 35 κιλά όταν τα αμερικανικά στρατεύματα μπήκαν στο Steyr στις 5 Μαΐου 1945.

Ο Eduardo δημιούργησε ξανά τη ζωή του στην εξορία στη Γαλλία στην πόλη Rosny-sous-Bois κοντά στο Παρίσι, όπου έμενε μαζί με άλλους 18 Ισπανούς απελευθερωμένους. Ήταν στο Παρίσι που γνώρισε τη σύζυγό του Aimee, με την οποία απέκτησαν δύο παιδιά. Αρχικά εξασκούσε το αρχικό του επάγγελμα, αλλά μετά εργάστηκε σε ένα διαφημιστικό πρακτορείο. Για μερικά χρόνια συνέχισε τη σύνδεσή του με την CNT στην εξορία, υπηρετώντας από μερικές θέσεις. Ήταν μέλος της FEDIP (ισπανική ομοσπονδία αιχμαλώτων και πολιτικών κρατουμένων) για όσο καιρό λειτουργούσε.

Έκανε τρεις εκδρομές στο Μαουτχάουζεν και ήταν ένας από αυτούς που εμπνεύστηκαν ένα μνημείο στο Bretstein αφιερωμένο στους Ανδαλουσιανούς και Ισπανούς δημοκράτες. Το Μάρτη του 2007, με πρωτοβουλία των ομάδων μνήμης, ο Δήμος Olivera οργάνωσε ένα αφιέρωμα σε αυτόν και άλλους δύο ντόπιους αγωνκιστές, τους Cristóbal Raya και Pablo Barrera (και οι δύο έχασαν τη ζωή τους στο στρατόπεδο του Μαουτχάουζεν). Μια άλλη πλάκα στην οποία αναγράφονται τα ονόματά τους αποκαλύφθηκε στο πολιτιστικό κέντρο La Cilla με την παρουσία του Eduardo και των συγγενών των απελαθέντων, φίλων και κατοίκων. Στις 19 Μάρτη του ίδιου χρόνου, το Cadiz Provincial Diputación τίμησε τον Eduardo Escot με τη χρυσή ασπίδα για το έργο του για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ο θάνατος του Eduardo Escot σηματοδότησε το τέλος μιας γενιάς αγωνιστών μοναδικής στη σύγχρονη ιστορία, η οποία ενσαρκώνει το σφρίγγος και τη διαχρονικότητα του ελευθεριακού ιδανικού και κουλτούρας στην Ανδαλουσία. Η ιστορία της γενιάς αυτής αγγίζει όλα τα μεγάλα δράματα του 20ού αιώνα: τη φτώχεια, τη μετανάστευση, την καταπίεση, τον πόλεμο, την εξορία, την απέλαση, τη σκλαβιά, τη γενοκτονία ... καθώς και τα μεγάλα ιδανικά της δικαιοσύνης, της ισότητας και της ελευθερίας. Ο Eduardo Escot ήταν πάντα έτοιμος να μιλήσει για τις εμπειρίες τις δικές του και άλλων. Η μαρτυρία του στο ντοκιμαντέρ Memoria de las cenizas, που ασχολείται με τους Ανδαλουσιανούς στους ναζιστικούς καταυλισμούς (<https://vimeo.com/68386604>), αποτελεί ταυτόχρονα μια προειδοποίηση για την μη επανάληψη των σοβαρών λαθών του παρελθόντος. Ποτέ ξανά! Αναπαύσου εν ειρήνη.

*Ο Ángel del Rio, ήταν αντιπρόσωπος της Ανδαλουσίας στο Amical Mauthausen>

***Από την ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας "Rojo y Negro" της CGT, 25/5/2015.
Αγγλική μετάφραση: Paul Sharkey. Ελληνική μετάφραση: Ούτε Θεός-Ούτε Αφέντης.*